

PREMIERĂ PE ȚARĂ

INUTILITATEA AȘTEPTĂRII

CE NE FACEM FĂRĂ WILLI de George Astalos • TEATRU DE COMEDIE • Data premierii: 4 aprilie 1967 • Regia: Liudmila Szekely-Anton • Scenografia: arb. Teodora Dinulescu • Distribuție: Sanda Toma (Anna), Virginia Mirea (Maria), George Mihăiță (Willi), Mihai Bisericanu, Călin Mihai, student ATP, and II (Eliberatorul).

George Astalos este al doilea autor dramatic român viețuitor la Paris (cel dintâru fi Matei Vișniec, Eugen Ionescu reprezentând un caz special) ale cărui piese încep să fie jucate cu îndrăjire de teatrele noastre. Explicațiile acestui adevărat "curent" repertorial post-revoluționar sînt, desigur, multiple și complexe; valoarea intrinsecă a textelor în chestiune apare doar ca una printre altele. Să rămînem, deocamdată, la ea.

Privit din acest unghi, **Ce ne facem fără Willi**, text scris în 1967 și inclus în volumul "Vin soldații și alte piese", care a primit în 1970 Premiul pentru dramaturgie al Uniunii Scriitorilor (Astalos "alege libertatea" peste un an), așadar textul lansat în premieră pe țară de Teatrul de Comedie se situează în spațiul amplu delimitat, în sus, de (capod)operă și, în jos, de maculatură. Vorbind de-a dreptul, nu este nici mai bun și nici mai rău decît media pieselor ce alcătuiesc "baza de masă" a dramaturgiei române, fie ea contemporană sau nu. Tipologic, se înscrie într-o zonă pe care am putea-o numi "a post-absurdului", specifică mai ales Europei centrale și răsăritene (vezi și Mrozek, Havel etc.), unde ajungeau, în anii '60-'70, ecourile întîrziate ale marelui teatru al absurdului din Occidentul anilor '50. Într-o scurtă prefață a piesei, Astalos se autodefiniște, de altfel, prin opoziție cu Beckett, mai exact, refuzînd ca "rîguș anacronic" conceptul de "inutilitate a așteptării", lansat literar de scriitorul irlandez-francez în **Godot**; autorul român îi opune aserțiunea conform căreia "întotdeauna e cineva care vine", căci "adevărată problemă" a dramaturgiei (în general) constă după părerea sa, în "ce va face cel care vine". Nimic nou - am fi tentați să răspundem, cu maliție implicită, rezolvînd astfel și "adevărată problemă". Nimic nou, într-adevăr, dacă e să judecăm după ce face "cel care vine" în piesa discutată. Aici, două deținute și gardianul lor, Willi, dintr-un lagăr părăsit brusc și inexplicabil de toate celelalte ființe vii, așteaptă, cu nerăbdare-

ele, cu mefiență - el, soșirea "eliberatorilor" anunțați de zgomotele mereu mai apropiate ale unei lupte. Dar, înfîmpinat cu florile și discursurile serbării pregătite ad hoc, unicul "eliberator" care sosește și care e, de fapt, un soldat aflat în permisie, nu face altceva decît să-l împuște în treacă pe Willi. Îi va lua, mai apoi, locul? Își va vedea de drum? Nu se știe. Oare Astalos nu reabilitează "inutilitatea așteptării", dîndu-i, fără să vrea, dreptate lui Beckett? Dincolo de această incongruență (ce ține însă mai degrabă de un anume teribilism "teoretic" al autorului), piesa e construită cu rigoare, posedă o tensiune abil întreținută și personaje viabile, cu psihologie conturată (deși destul de previzibilă, adică de schematică).

Observațiile de mai sus își au sursa în lectura uneia - s-ar părea - dintre variantele textului, căci ceea ce am văzut și am auzit pe scena Teatrului de Comedie era întrucîtva diferit. Nu în liniile mari ale lucrării, desigur, ci în amănunte - cuvinte în plus ori în minus, mici fragmente ale acțiunii etc. -, amănunte mai importante însă decît s-ar crede, din moment ce reușeau să modifice atât de mult întregul. Pe scurt, piesa pe care am citit-o era net mai bună decît piesa pe care au jucat-o actorii: Sanda Toma cu o naturalețe datorată exclusiv profesionalității indiscutabile, Virginia Mirea cu însuflețire exterioară și uneori excesivă, George Mihăiță cu un efort de compoziție laudabil în sine, dar prea puțin răsplătit de rezultate; în rolul Eliberatorului, Călin Mihai nu avea, cum am spus, mai nimic (nou) de făcut. În textul pus în scenă, profilul personajelor își pierde claritatea, relațiile dintre ele se diluează, tensiunea scade periculos. Din aceste reproșuri regizoarei Liudmila Szekely-Anton îi revine doar o parte, pentru că mizanscena ca atare e îndeobște atentă, aplicată, încercînd să edifice (în decorul traducînd exact, dar ciudat de impersonal, indicațiile autorului) o imagine scenică îngrijită. Principala eroare a regiei rezidă, credem, în folosirea aproape constantă a unui ecleraj egal, nemedulat, și în desființarea pauzelor prevăzute de dramaturg între cele patru "tablouri", pauze care, pe lîngă faptul că marcau trecerea unui anume interval de timp de la un episod al acțiunii la altul, serveau drept contrapunct ritmic în desfășurarea unei povești ce pare, așa, nemăsurat de lungă. Lămurindu-te, pe deplin, ce înseamnă "inutilitatea așteptării".

ALICE GEORGESCU

ZOO STORY de Edward Albee. În traducerea de Mircea Albulescu și Edm. Gheorghiu • TEATRUL FOARTE MIC • Data premierii: 10 aprilie 1967 • Regia: Fritz Alexae • Scenografia: Dragoș Dehaghe • Distribuție: Răzvan Poniș (Felix), Florin Poniș (Jerry).

Chiar dacă afirmația pare ciudată, se poate spune că, în România, Edward Albee este mai cunoscut decît cunoscut. A avut cîteva montări cu piesa **Cui i-e frică de Virginia Wolf?** (cea mai recentă, la Naționalul craiovean, cele mai faimoase, cu ani în urmă, la Naționalul din București și la teatrul piteștean), s-a mai jucat **Zoo Story** și cam aîft, după știința noastră. Referirile la creația sa au fost însă incomparabil mai stăruitoare, cu precădere în anii '60 cînd, părăsind fortăreața Pogodin-Korneiciuk-Rozov, nu ne stabilisem încă tabăra în zona pieselor românești cu șantier și omul nou. În mult evocații ani '60 descoperam (e drept, pentru scurtă vreme, căci l-am "acoperit" iar) teatrul american postbelic, așa cum descoperam teatrul francez, englez ori polonez al momentului. Pentru o lungă perioadă aveam să ne despărțim, apoi, de Albee (ca, de altfel, și de Ionescu, Beckett, Pinter, Mrozek ș.a.m.d.), astfel încît prezența pe aîșul Teatrului Foarte Mic a piesei sale de debut, **Zoo Story**, are, în bună măsură, valoarea unei recuperări.

Cum sună astăzi un text care la data premierii, în 1959, se adresa tulburător de direct preocupărilor, neliniștilor, conștiinței contemporanilor? Foarte datat, se cuvine precizat din capul locului. Piesa nu și-a pierdut interesul literar dramatic, dar problematica ei nu mai are, nu mai poate avea acuitatea din urmă cu mai bine de trei decenii. Deschizătoare de drumuri - și nu doar în ceea ce privește teatrul american - **Zoo Story** (Poveste din grădina zoologică) marca (alături de alte texte, desigur) o anume desprindere de teatrul narativ - preocupat mai cu seamă de construirea conflictului, de conturul personajelor - în favoarea teatrului de idee, de meditație, a unui teatru ce privea cu lucidă îngrijorare lumea din jur, descoperind în singurarea individului, alienarea lui, imposibilitatea comunicării.

Tema nu e atînsă de caducitate, dar ani, decenii la rînd a fost prezentă în literatură, în teatru, ca să nu mai vorbim de cinema, astfel încît șocul descoperirii a pierit. Neliniștea nu este, poate, mai puțin adîncă, nici mai puțin motivată, dar termenii în care e formulată astăzi sînt alții. În '59 lumea (lumea "lor") se așezase, își redobîndise stabilitatea după marea încercare la care fusese supusă în timpul războiului. Seismele, fracturile se înregistrau mai cîrînd pe plan individual, psihologic. Nici în '92 individul nu e vindecă, dar maladia lui se suprapune (sau, mai cîrînd, se înglobează) unui cancer de